

PRÍHOVOR

ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR

Miroslava Lajčáka

na slovensko-českom večierku

pri príležitosti 10. výročia otvorenia budovy Veľvyslanectva SR v ČR

Praha, dňa 29. mája 2019

Príhovor: 10. výročie otvorenia budovy ZÚ | Praha, dňa 29.5.2019

Vážený pán minister, milý Tomáš,

drahí českí priatelia,

milí slovenskí kolegovia a krajanovia,

je to už desať rokov a pár dní, čo som mal príležitosť spolu s vtedajším kolegom pánom Karlom Schwarzenbergom a s premiérmi Ficom a Topolánkom slávnostne otvárať novú budovu slovenského veľvyslanectva v Prahe, budovu konečne vo vlastníctve Slovenskej republiky. Som rád, že ste prijali pozvanie pána veľvyslanca Weissa a že môžeme toto výročie osláviteľ takto spolu v užšom priateľskom kruhu, na slovensko-českom večierku.

Je to príležitosť spomenúť si na desať rokov našej úzkej a intenzívnej slovensko-českej a česko-slovenskej spolupráce nielen v diplomacii, ale aj v ďalších oblastiach. Chcem za túto spoluprácu úprimne poďakovať. Vážime si ju. Veľmi.

Minulý rok slovensko-českej a česko-slovenskej vzájomnosti nesporne potvrdil, že napriek traumám 20. storočia vznikli medzi našimi národmi hlboké väzby, vďaka ktorým aj 26 rokov po rozdelení federácie môžeme naše vzťahy označiť za nadštandardné.

Mnohé národy na svete svoje vzťahy označujú za špeciálne. Myslím si však, že v našom prípade ide okrem historickej, geografickej, či politickej blízkosti ešte o čosi viac. Spája nás neobyčajná jazyková a kultúrna blízkosť. Hoci generácia našich detí s tým už trochu bojuje, myslím, že môžeme naďalej hovoriť že naše národy si rozumejú aj bez tlmočníka. A nemám teraz na mysli len jazykovú stránku porozumenia.

Aj 26 rokov po rozdelení federácie si radi pozrieme český film a slovenskí speváci sa stále dobre umiestňujú v českých hitparádach, a naopak. Ak hovoríme o bratských národoch, nie je to len fráza. Jednoducho, občania našich republík sa stále majú navzájom veľmi radi.

(☺A zdá sa, že ak neobnovíme „federálnu“ ligu, tak medailu na MS v hokeji už asi ozaj nezískame. Boli ste v Bratislave blízko, aj sme vám fandili, ale nestačilo to. Naposledy sme ju mimochodom získali spoločne pred siedmymi rokmi - my striebro a vy bronz. Boli sme asi vtedy o stupienok lepší, lebo nás viedol český tréner Vůjtek).

2

Okrem jazyka, kultúry a slávnej hokejovej tradície môžeme byť hrdí aj na spoločnú Nežnú, alebo ak chcete Zamatovú revolúciu, ktorej 30. výročie si čoskoro pripomenieme. Ide o našu spoločnú „značku“, ktorej hodnota v dnešnom bláznivo turbulentnom svet e ešte viac získava na cene. Podobne ako náš pokojný rozvoj pred 26 rokmi. Spoločné minuloročné oslavy 100. výročia vzniku ČSR tento pohľad len potvrdili.

Zároveň kvalita našich vzťahov nie je daná automaticky a nesmieme sa spoliehať na jej spontánný vývoj. Musíme ju kultivovať. Tu je rola politiky, ale aj verejnoprávnych médií a vzdelávacích a kultúrnych inštitúcií nezastupiteľná.

Dnešné neformálne priateľské stretnutie je príležitosť zamyslieť sa aj nad budúcnosťou našich vzťahov, zodpovedať si otázku, či a načo sa stále my Slováci a Česi potrebujeme. Verím, že aj v čase čoraz transakčnejších medzinárodných vzťahov sa nestotožníme s výrokom lorda Palmerstona, že Veľká Británia nemá trvalých spojencov a priateľov, má len svoje záujmy.

3

Môže aj Slovensko a Česko uvažovať takýmto spôsobom? Ako dva stredoeurópske národy dobre vieme, čo to znamená byť v priesečníku geopolitických záujmov, čo znamená byť obeťou revizionizmu, okupácie, čo znamená ocitnúť sa bez pomoci. Tieto skúsenosti sme zdieľali spoločne a vytvorilo sa medzi nami silné emocionálne puto podporené aj krvou preliatou za vytvorenie ČSR, za jej obranu, za jej obnovu, za prekonávanie dôsledkov okupácie a neslobody.

Verím, že my môžeme byť ambicióznejší než Briti a vložiť do nášho politického uvažovania a rozhodovania aj kategóriu priateľstva, spoluzodpovednosti za ten druhý, nám najbližší, národ, a nie iba politický, či ekonomický kalkul. Priateľstvo založené na spoločnej skúsenosti, zohľadňovaní záujmov a pocitov najbližšieho partnera sa môže zísť nielen v krízových situáciách. Jedným z príkladov takéhoto vzťahu je aj opakovaný spoločný postup slovenskej a českej diplomacie okolo tzv. Benešových dekrétov. Iný príklad by sme mohli nájsť pri pohľade na to, čo transakčná politika spravila s transatlantickými vzťahmi, o brexite ani nehovoriac.

Formovanie a udržiavanie našich bilaterálnych vzťahov však treba vnímať v širšom kontexte. V kontexte EÚ, NATO, ale aj V4. Ako už v roku 1955 povedal Štefan Osuský: „*Vernosť k sebe pre nás znamená vernosť k Európe.*“ Snád' nemusím nikoho v tejto sále presvedčať o tom, že EÚ je náš prirodzený životný a hodnotový priestor a že NATO je najlepším a najefektívnejším nástrojom jeho ochrany. Skôr sa čudujem tým, ktorí toto spochybňujú, bez ponúkajú reálnych alternatív. Tým, ktorí kričia o suverenite a rovnoprávnosti, neuvedomujúc si, že nikdy v histórii naše národy nesedeli rovnoprávnejšie za jedným veľkým európskym stolom. Naopak, máme z histórie bohaté skúsenosti z toho, ako sme v kuloároch čakali na verdikt veľmocí. Svet sa mení a vyrastajú nové mocnosti z iných civilizačno-kultúrnych okruhov. Náš spôsob života preto najlepšie ochránime v silnej EÚ a silnom NATO. Práve v týchto týždňoch a mesiacoch si pripomíname storočnicu Parížskej mierovej konferencie a jej zmlúv, ktoré položili základy modernej Európy. Nesmieme pri tom zabúdať, že trvalo len dvadsať rokov, kým sa ich prvotná inkarnácia rozpadla. Toľko trvalo extrémistom, aby svojou ideológiou radikalizmu, populizmu a protekcionizmu Versaillský systém rozložili. A tým trendom vtedy nedokázala odolať ani ČSR. Práve v týchto časoch sa o to viac musíme obracať k poučeniam z minulého storočia. Som rád, že občania EÚ vo voľbách podľahli pokušeniu len sčasti a predpovede o kolapse EÚ sa (aspoň zatiaľ) nepotvrdili. Voľby do EP sú však len jedným krokom na dlhej ceste.

Východiskom nášho uvažovania by malo byť, že komplexný systém medzinárodných inštitúcií, dohôd a pravidiel umožňuje aj menším štátom hrať veľké hry. Je to aj naša skúsenosť z predsedníctva v OBSE alebo vo VZ OSN. Pre malé štáty je najlepšie mať funkčný systém medzinárodných zmlúv a organizácií. Len vo svete, v ktorom sa globálna politická hra riadi férovými pravidlami, máme šancu rásť a uspieť. Je pre nás existenčne dôležité dbať o prostredie, kde vládne moc práva nad právom moci. Preto Slovensko zo všetkých síl obhajuje tento systém, ktorý sa schováva pod možno až príliš abstraktným pojmom – efektívny multilateralizmus. Vždy, keď v medzinárodných vzťahoch pravidlá nahradila moc, priviedlo to svet do konfliktu. Mal by nás preto znepokojovať narastajúci unilateralizmus v medzinárodnom prostredí. Vzťahy založené na rešpekte písaných a nepísaných dohôd majú trhliny. Upadá dôvera v inštitúcie a pravidlá, u občanov rastie skepsa. Preto bojujme zo všetkých síl za zachovanie multilateralizmu! Ako malé krajiny sa inštinktívne bránime diktátu veľmocí. Nechceme opäť zóny vplyvu. Hovorí sa, že história sa opakuje. Preto sa obávame „revolučných“ nápadov, ktoré nás vrátia do turbulencií 20. storočia. Chceme 21. storočie, v ktorom sú medzinárodné vzťahy vystavané nie len na spoločných záujmoch, ale aj na spoločných hodnotách a vzájomnom rešpekte.

6

Berme pri posilňovaní nášho výnimočného partnerstva a spojenectva do úvahy, že demokracia a právny štát nie sú samozrejmé. Demokracia je predovšetkým o zodpovednosti. A právny štát o dôslednom dodržiavaní zákonov a pravidiel, nie o ich ohýbaní. Dezinformácie, populizmus, neúcta k faktom vytvárajú živnú pôdu pre ich spochybňovanie. Musíme tomu spoločne čeliť, nie relativizovať tieto tendencie, či už sme s nimi konfrontovaní doma, vo V4 či v EÚ.

Priatelia, takto vidím spoločné poslanie slovenskej i českej diplomacie. Máme na čo nadväzovať. Tradície nech nám pomáhajú spoločne zvládať výzvy prítomnosti aj budúcnosti. Teším sa na našu ďalšiu priateľskú spoluprácu.

7